

En inspirativ evalueringsrapport

”... Jeg troede, at vi ville få dobbelt-skæld-ud ...”

Perspektiver på samarbejde mellem skole og klubber i lyset af skolereformen

Klubberne i Gentofte, februar 2014

GENTOFTE KOMMUNE

Center for Ungdomsstudier

En inspirativ evalueringsrapport

”.. Jeg troede, at vi ville få dobbelt-skæld-ud ...”

Perspektiver på samarbejde mellem skole og klubber i lyset af skolereformen

Klubberne i Gentofte, februar 2014

Tryk og layout: Bording A/S

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. ”Vi spiller unge gode til resten af livet” – men banen, vi spiller på, har ændret sig! – Intro til et projekt.....	4
3. ”Vi gør børn og unge klar til resten af livet” – Et bud på et klubpædagogisk DNA i Gentofte	5
4. Klubben i skolen – skolen i klubben – Erfaringer fra en række samarbejdsprojekter	6
4.1 ”Trivselsagenter” i frikvarteret giver ca. 40 timers ekstra undervisning hvert år!	7
4.2 ”Jeg er blevet bedre til at samarbejde og snakke med andre” – Når pædagogen arbejder med trivsel i fællesskabet.....	8
4.3 ”.. Jeg troede, vi skulle have dobbelt-skæld-ud” – Når pædagogen er i klassen	9
4.4 Når ordet ”afholdende” får ny betydning – Perspektiver på det fremadrettede samarbejde mellem skole og klub.....	10
5. Så er den gal igen ... – Perspektiverende outro	11

1. Indledning

Fra det politiske niveau har man via Folkeskolereformen klart signaleret, at man ønsker udvikling af såvel rammer som indhold i Folkeskolen – og så er det så op til ”praktikerne” – ledere, lærere og pædagoger – at skabe de konkrete forandringer.

Det er naturligvis en kompliceret proces at implementere reformens tænkning ind i institutioner kendetegnet ved særdeles stærke, faglige traditioner og dybt forankrede lokale kulturer, men det er den udfordring og det ”krav”, som politikerne har stillet ledere, lærere og pædagoger over for: I skal selv få det til at spille i praksis!

Det har været en god oplevelse at opleve, hvordan man i fritidscentrene i Gentofte Kommune – efter lidt naturlig indledende besindelse på indholdet af reformen og konsekvenserne – med entusiasme og stor kreativitet har kastet sig ud i projektet med at arbejde med, hvordan man som pædagoger kan bidrage til en skoledag, hvor **eleverne** lærer mest muligt!

Der er tre overordnede målsætninger med denne såkaldte inspirationsrapport:

- at redegøre for effekten af en række skole-klub-udviklingsprojekter, som KIG valgte at iværksætte i efteråret
- at pege på en række områder, hvor det forekommer helt naturligt, at pædagoger er med til at udforme en spændende og meningsfyldt skoledag for ALLE elever.
- at give en række ideer til helt konkrete samarbejdsprojekter med de lokale skoler og fritidscentre.

Håbet er, at rapporten kan medvirke yderligere til at styrke såvel kvaliteten som kreativiteten i det allerede eksisterende gode samarbejde mellem skoler og klubber – et samarbejde, hvor man i et spændingsfyldt krydspres mellem kultur, professioner, faglighed og eksterne krav skal skabe de bedst mulige rammer, der sikrer, at eleverne ikke blot undervises, men reelt også oplever, at de lærer noget.

En kort læsevejledning

Når vi kalder det en ”inspirationsrapport”, er det fordi, der ikke er tale om en evalueringsrapport i traditionel forstand, men at det mere er tænkt som en rapport, der kan være med til at stimulere kreativiteten, når det gælder samarbejde mellem skoler og fritidscentre. Dette betyder naturligvis også, at rapporten har flere målgrupper for øje – og dermed giver det også god mening med lidt ”understøttende undervisning” i forhold til, hvordan man sorterer mellem ”det gode” og ”det bedste” i forbindelse med læsningen af rapporten:

- Hvis du er skoleleder eller lærer, kan du med fordel læse side x-xx, der har fokus på det konkrete samarbejde mellem lærere og pædagoger.
- Hvis du er FC-leder eller klubmedarbejder giver det også god mening at læse side x-x – og side x-xx, ”hvis du vil vide mere”.

- Hvis er forældre til et barn i KIG giver det god mening også at læse side x-xx, hvor du kan læse mere om, hvad det egentlig er, dit barn får ud af at gå i klub – udover at det selvfølgelig er sjovt!

Tak til:

De elever, lærere og pædagoger, der har brugt tid på at være med i de konkrete udviklingsprojekter

Medarbejderne i KIG – det har været en fornøjelse at arbejde sammen med jer! – og fortsat god arbejdslyst med jeres vigtige projekt med at gøre børn og unge klar til resten af deres liv!

Søren Østergaard
Centerleder, ph.d.
Center for Ungdomsstudier

2. "Vi spiller unge gode til resten af livet" – men banen, vi spiller på, har ændret sig! – Intro til et projekt

"Vi spiller unge gode til resten af livet" var overskriften for det ret ambitiøse klubudviklingsprojekt, som KIG og CUR i december 2012 besluttede at gå i gang med i klubberne i Gentofte Kommune. Afsættet for projektet var et ønske om at gøre nogle i forvejen ret velfungerende fritidscentre endnu bedre – eller udtrykt lidt anderledes: at blive mere skarpe på "klubprojektet anno 2013".

Mere konkret var målsætningerne med projektet:

- Udvikling af et fælles KlubDNA i Gentofte Kommune, der sikrer, at alle medarbejdere er fortrolige med klubprojektet og kan kommunikere dette på en måde, der kan forstås af "eksterne samarbejdspartnere" – såvel nuværende som kommende forældre til børn i klubberne, foreninger, medier m.v.
- Udvikling af funktionelle modeller for samarbejde mellem skoler og foreningslivet – herunder være en del af "Ny Nordisk Skole".
- Udvikling af attraktive klubmiljøer, der spiller unge gode til resten af livet – med specifikt fokus på de ældste klubmedlemmer.

At få skrevet og formidlet en række gode historier, der medvirker til at profilere klubbernes arbejde i Gentofte Kommune.

I de første måneder af 2013 blev alle Fritidscentrene besøgt med henblik på aftaler omkring udviklingsprojekter, der blev foretaget antropologiske feltstudier, lagt planer for kompetenceforløb, afholdt møder med ledergruppen, aftalt en proces omkring arbejdet med at udvikle et KlubDNA, den første medarbejdersamling løb af stablen m.v. – og så ændrede dagsordenen sig pludseligt!

Konkret var der en række forhold uden for klubberne, der gjorde, at projektet gik fra at have fokus på "klubudvikling" og i stedet fik fokus på, hvordan vi undgår det man lidt poppet kunne kalde "klubafvikling".

Lærerlockouten i april 2013 betød, at mange af de udviklingsprojekter, der var aftalt, var vanskelige at få iværksat, fordi der enten var for mange eller ingen børn i klubberne. Da konflikten ophørte i slutningen af april og situationen "normaliserede" sig i klubberne med hensyn til fremmøde, stjal debatten omkring skolereformen dagsordenen. Dette betød, at de skitserede projekter omkring "strukturerede frirum", "intergenerationelle fællesskaber", samarbejde med foreningslivet m.v. – set i lyset af en skolereform, som i nogen grad fjerner grundlaget for fritidsklubvirksomhed, som vi kender den – måtte vige for en anden og vigtigere dagsorden.

Når forandringens vinde blæser, kan man grundlæggende set agere på 2 måder: 1) søge i skjul og håbe på at det

går over, og at alt bliver som det plejer – eller 2) spille sig på banen og være med til at fylde det "tomrum"/vakuum, der altid opstår, *når store reformer kendetegnet* ved generelle udmeldinger skal implementeres i praksis. KIG valgte at skrotte de allerede planlagte projekter og i stedet agere med afsæt i en ny virkelighed, hvilket konkret betød, at man valgte at prioritere to temaer:

- Udviklingen af et fælles KlubDNA, som skal sikre, at klubberne arbejder i en fælles retning, samt sikre at klubmedarbejderen i mødet med andre fagligheder har sprog for sin egen faglighed.
- Etablering af en række samarbejdsprojekter med skoler med henblik *på at anvise konkrete muligheder for samarbejde mellem skole og klubber, når skolereformen implementeres 1.august 2014.*

Den konkrete konsekvens af disse valg var følgende:

- Der blev nedsat en hurtigt arbejdende "DNA-gruppe".
- Fokus i medarbejdersamlinger blev på indholdet i skolereformen, mulige konsekvenser for klubberne, samt en introduktion til meget konkrete redskaber, der kunne medvirke til at kvalificere klubbernes arbejde med at dokumentere effekterne af deres samarbejdsprojekter med skolerne (børneinterviews, evalueringsdesigns mv.)
- At alle klubber blev *pålagt* at iværksætte et samarbejdsprojekt med lokale skoler.

Fra samarbejde til samarbejde i lyset af skolereformen

Efter lidt naturlig famlen er klubberne kommet i gang med opgaven – nogle er kommet længere end andre, men alle klubber har fået funktionelle erfaringer omkring det at arbejde sammen med skolen omkring konkrete projekter *i lyset af skolereformen* – og den tilføjelse er vigtig! De fleste af klubberne havde allerede et fint samarbejde med de lokale skoler, men skolereformen har betydet, at rammerne for dette samarbejde har ændret sig.

Klubmedarbejderne er som faggruppe kommet under pres i forhold til, at de i mødet med andre professioner, skal være gode til at formulere, hvad de kan! De skal ind *på en arena*, hvor det ikke er fritidspædagogik og "lysten", der driver værker, men fokus på læring, didaktik og pligt. Opgaven bliver ikke enklere af, at man skal arbejde sammen med en faggruppe – lærerne – der selv er under pres, og der skal udvikles fælles sprog og referencerammer, og i praksis skal der findes funktionelle modeller for, hvad det betyder, at klubmedarbejderen kan supplere læreren og være med omkring "understøttende" undervisning ...

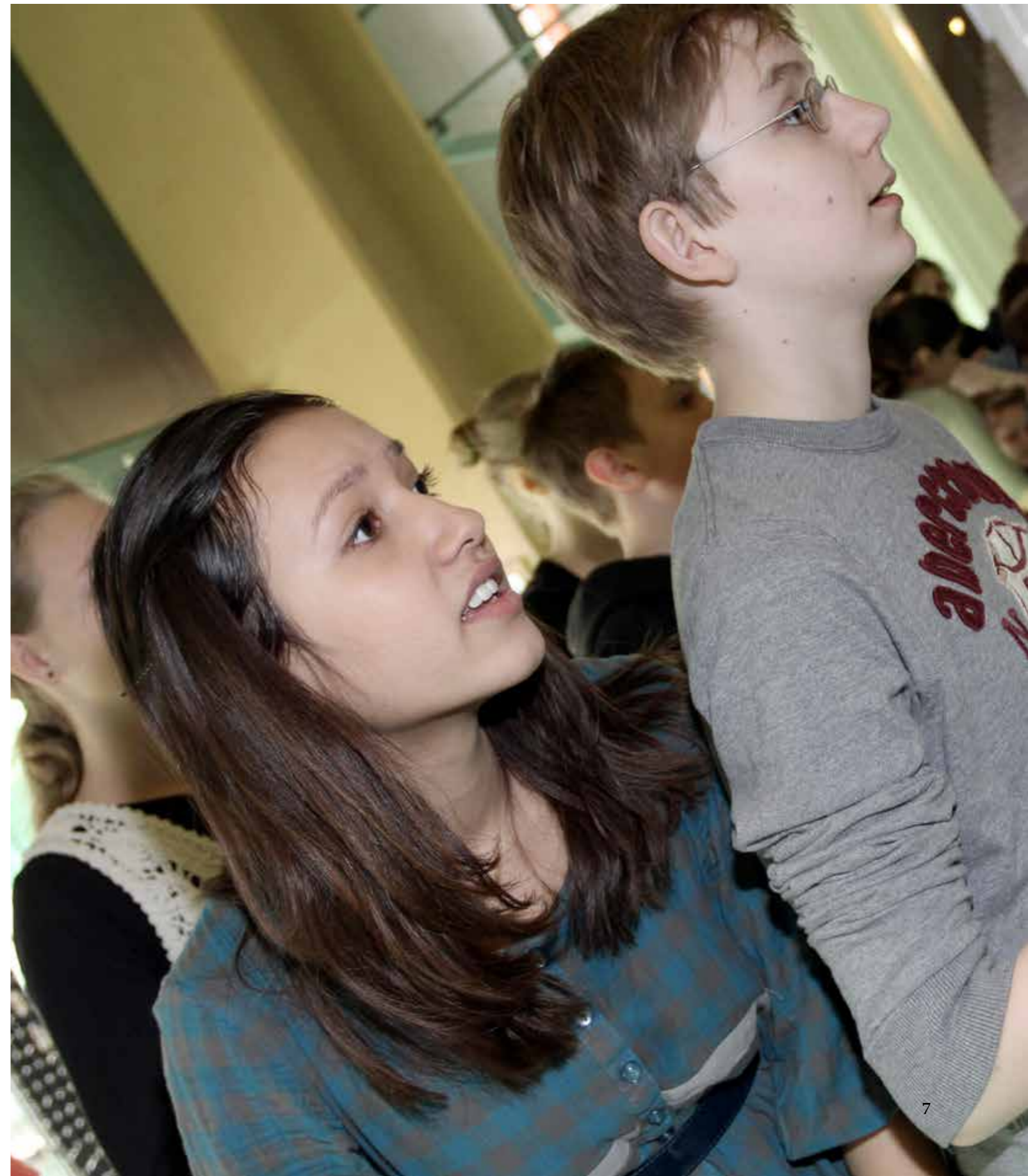
Når kulturen bliver udfordret

Hvis man arbejder i en klub, som igennem mange år har udviklet en bestemt kultur, der skaber trygge pejlingspunkter i hverdagen, kan det i udgangspunktet virke noget intimiderende pludselig at skulle til at agere på helt andre arenaer, hvor de møder andre kulturer og en anden faglighed. Om-

vendt ligger der også i omverdenens krav om forandringer og andre kulturer nogle spændende muligheder i forhold til at udvikle klub- og ungdomspædagogikken som profession.

Set i lyset af dette, er det derfor særdeles positivt, at alle klubberne – i lyset af den virkelighed, som der er opstået

efter skolereformen – har valgt at indlede samarbejdsprojekter med skolerne, fordi det betyder, at man er med til at skrive en konkret dagsorden i forhold til implementering af skolereformen i Gentofte, men også fordi der i *denne* proces ligger nogle unikke muligheder for at udvikle klub- og ungdomspædagogikken som profession.

3. Vi gør børn og unge klar til resten af livet – et bud på et klubpædagogisk DNA i Gentofte

Erfaringer fra modersmålsundervisningen indikerer ret klart, at det er vigtigt at mestre sit eget sprog, hvis man skal lære et nyt sprog. Hvis man overfører denne analogi/viden til det aktuelle samarbejde med lærerne, giver det god mening, at man som klubmedarbejder bliver bedre til at mestre sit eget sprog, før man skal ud og agere på en ny arena, hvor sproget er anderledes – og hvor målsætningen ideelt set er, at de to fagligheder udfordrer og kvalificerer hinanden.

Det er meget tydeligt, at når man spørger såvel den enkelte klub som medarbejder omkring ”klubprojektet”, er tilbage-meldingen ofte noget vag. Sat på spidsen er udmeldingen ”*Vi kan noget med børn og unge*”, men det ”*noget*” risikerer at komme til kort i mødet med fagplaner, konkret lærings-mål m.v.

I klubberne har man naturligvis løbende drøftet ”projektet”, men det markante fokus på praksis – det konkrete møde med børn og unge i hverdagen – betyder imidlertid også, at man ikke altid har været gode til at sætte ord på, hvad der egentlig er det pædagogiske projekt i klubberne. Specielt har man ikke altid været gode til at formulere projektet, så det også gav mening uden for klubverdenen.

Set i lyset af dette har en del af udviklingsprojektet handlet om, dels at blive klogere på hvad klubben som arbejdsform kan i forhold til børn og unge, samt hvilke konkrete kompetencer det er, klubpædagoger som faggruppe kan være med til at udvikle hos det enkelte barn og den enkelte unge – kompetencer der jo i vid udstrækning i sig selv er ”understøttende” i forhold til de ”fagfaglige” kompetencer, som er skolens primære projekt.

”I klubben møder man nysgerrige voksne, der ikke har noget på én” – Intro til klubben som arbejdsform

Der sker mange ting i mødet med mellem børn, unge og voksne i en ramme, hvor det er fritidslivets primære motivationsfaktor – hvad har jeg lyst til at lave og ikke krav og konkurrence – der skriver dagsordenen. I det følgende vil der kort skitseres en række vigtige kendetegn ved klubarbejdet, som er blevet italesat i forbindelse med projektet:

- **Klubben er mere end et traditionelt fritidstilbud**
Set udefra kan klubben virke som et ret traditionelt fritidstilbud, hvor man – på linje med andre fritidstilbud – tilbyder børn og unge meningsfulde fritidsaktiviteter, og det er klubben også. Men klubben er også meget mere end det. Klubben er nemlig også stedet, hvor børn og unge møder fagligt dygtige voksne, der med afsæt i en konkret viden omkring børn og unges livsvilkår spiller sig på banen i medlemmernes liv. Det gør de voksne i forbindelse med samværet omkring aktiviteter og ved at stille de spørgsmål, de godt ved, der ikke bliver stillet andre steder.

- **I klubben møder børn og unge voksne, der er eksperter for en intentionel praksis**

I klubben møder børn og unge voksne, som er eksperter for en såkaldt intentionel praksis, og som udfordrer til refleksion og skaber rammer for, at børn og unge kan indgå i nye fællesskaber og afprøve nye aktiviteter – m.a.o. udfordrer børn og unge til at komme ud af deres komfort-zone. Noget, der godt kan være vanskeligt i en periode af ens liv, hvor man oplever et stadigt større eget ansvar for at lykkes og dermed ofte opsøger det trygge!

- **Klubben som unikt struktureret frirum**

Klubben er reelt et unikt struktureret frirum, der understøtter uformelle læreprocesser og intergenerationelle fællesskaber. Den tilvejebringer en række individuelle, sociale og faglige kompetencer, som dels er med til at understøtte læringsprojektet på andre områder i børn og unges liv, dels er med til at udvikle evnen til at navigere på egen hånd i en stadig mere kompleks verden.

- **Klubben udgør potentielt en unik ramme omkring børn og unges liv**

I klubben møder børn og unge voksne, der ikke ”har noget” på dem, forstået på den måde, at de voksne ikke giver karakterer, udbetaler lommepenge eller afgør, om de skal på 1. eller 2. holdet m.v. – men de møder voksne, der gerne vil og kan noget med børn og unge.

Hvad er det så, vi vil og kan i mødet med det enkelte barn/ den enkelte unge? – Introduktion til ”noget”

I klubben ”*kan vi noget med børn og unge*”, men vi kan også ”*noget*” med den enkelte! Klubarbejdet handler nemlig grundlæggende set om at medvirke til at gøre ”børn og unge livsduelige” til livet i en verden i forandring – og det som KIG gerne vil give med i ”rygsækken”, inden børnene/ de unge går videre er følgende fire centrale kompetencer:

1. Evnen til at leve i spændingsfeltet mellem JEG og VI – Sociale kompetencer

Hvad vil det sige:

- Evnen til at kunne respektere andres ret til at være anderledes.
- Evnen til at kunne rumme egne og andres følelser og meninger.
- Evnen til at kunne løse konflikter med fokus på ”sagen” og ikke ”personen”.
- Evnen til at bevæge sig ind i fællesskaber med andre end dem, man plejer at være i.
- Evnen til at behandle andre, som man gerne selv vil behandles.

Hvordan:

- Klubben fremmer en anerkendende kultur, hvor alle børn er OK ud fra de forudsætninger, de har.
- Klubben giver barnet mulighed for at øve og træne ev-

nen til at indgå i sociale sammenhænge og være åben og tage kontakt.

- Klubben har nogle tydelige normer og regler.
- Klubben lytter til børnene gennem forslagsboks, klub-møder m.v.

Hvad kræver det af medarbejderne:

- Voksne inddrager flere børn gennem fælles interesser og nysgerrighed.
- Medarbejderne går foran og sætter rammer for de aktiviteter, der skal foregå.

2. Evnen til at fornemme, ”hvem jeg er, og hvad jeg vil” – Individuelle kompetencer

Hvad vil det sige:

- Evnen til at tage kvalificeret stilling og at stå til ansvar for egne værdier. Jeg er, fordi jeg mener!
- Evnen til at kunne afklare egne ønsker, håb og drømme.
- Evnen til at sætte grænser.
- Evnen til at tage ansvar for egen krop.
- Evnen til at kunne forholde sig til sin personlige historie.
- Evnen til at tage ansvar for egne handlinger – også for de handlinger, gruppen foretager.
- Evnen til at være kritisk over for information, og ”hvad gruppen gør”.

Hvordan:

- Klubmedarbejderne udarbejder oplæg omkring ovenstående temaer, og oplæggene indtænkes som en integreret del af en fortløbende aktivitet, f.eks. ”Hvad er vigtigt for mig – og hvorfor – om værdier” er en del af snakken i krea-rummet.

Hvad det kræver af medarbejderne:

- At der internt i medarbejdergruppen arbejdes med at forholde sig til de temaer, som man ønsker at udfordre medlemmerne til at forholde sig til.
- At medarbejderne er nysgerrige, stiller spørgsmål og udfordrer medlemmernes svar.

3. Evnen til at kunne navigere i ukendt terræn

Hvad vil det sige:

- Evnen til at bevæge sig ud af trygge rammer og være interessererede i ting eller aktiviteter, man ikke kender i forvejen.
- Evnen til at kunne argumentere for sine til- og fravalg.

Hvordan:

- Klubberne skaber et frit rum ved at sætte rammer og stille krav.
- Klubberne har en norm om, at man ikke bare siger ”nej”, fordi man ikke lige kender det.
- Klubben skaber rammerne for succesoplevelser. Succesoplevelser første gang giver mod på mere.

Hvad det kræver af medarbejderne:

- Voksne er forberedte. En god forberedelse skaber tryg-

hed i forhold til at møde nyt.

- Personalegruppen holder jævnligt pædagogiske møder, hvor der videndeles.
- Voksne gør det uoverskuelige overskueligt. Børnene ’over’ sig i mindre og trygge sammenhænge, før de bevæger sig ud i større og mere ukendte sammenhænge.

4. Evnen til at lære og at fordybe sig – Faglige kompetencer

Hvad vil det sige:

- Evnen til at holde fokus og koncentrere sig.
- Evnen til at forpligte sig.
- Evnen til at være i nuet.

Hvordan:

- Klubberne har værksteder, der giver mulighed for fordybelse.
- Klubberne kommunikerer til forældrene, hvad læring handler om i klubberne.

Hvad det kræver af medarbejderne:

- Medarbejderne planlægger forløb, så der er et formål med aktiviteterne og sætter tydelige rammer for aktiviteter.
- Voksne stiller krav til den enkelte.
- Voksne er gode rollemodeller ved at involvere sig og være nærværende.
- Medarbejderne får kendskab til og anvender det udvidede læringsbegreb.

Det er DET, som er projektet, og det er DET, som klubberne kan!

Det er den faglighed, der udspringer af arbejdet med det projekt, som klubberne har at byde ind med i skolen – en faglighed der reelt er med til at understøtte skolens primære fokus på læring, men også en faglighed, der ikke blot understøtter, men også potentielt kvalificerer den faglighed, der pt. kendetegner skolerne i Gentofte. Det er dette projekt, klubberne er klar til at til et ligeværdigt samarbejde omkring!

4. Klubben i skolen – skolen i klubben – erfaringer fra en række samarbejdsprojekter

Da klubberne blev bedt om at indlede et samarbejde med de lokale skoler, var der klubber, som greb udfordringen med det samme – og som reelt blot fortsatte og optimerede på det samarbejde, de allerede havde med den eller de lokale skoler. For andre viste det sig lidt vanskeligere at komme i gang, hvilket skyldes manglende historie med skolen, at klubmedarbejderne var noget usikre på, hvad de reelt havde at byde ind med, at skoler midt i en omstillingsproces ikke altid er så nemme at få lavet aftaler med m.v.

Efter lidt begyndervanskeligheder kom alle klubberne i gang med projekter – og for langt hovedparten har det været en god oplevelse for såvel klubmedarbejdere som lærere, men måske vigtigst af alt – eleverne har sat stor pris på, at klubmedarbejderne har gjort deres indtog i både skolegården og klasselokalet.

I det følgende vil der blive redegjort for en række af de samarbejdsprojekter, som det på forholdsvis kort tid lykkedes at få etableret mellem klub og skoler ...

4.1 "Trivselsagenter" i frikvarteret giver ca. 40 timers ekstra undervisning hvert år

"... Der er gang i den, der hvor mellemtrinnet normalt holder til. En gruppe af drenge spiller fodbold, en gruppe piger er ivrigt optaget af at kigge på egen og andres opdateringer på deres smartphones, men den helt store gruppe er ivrigt optaget at enten at heppe eller spille med i den høvdingboldturnering, som én af klubmedarbejderne har sat gang i med en skumbold i skolens hal. Der er ca. 20 elever på hvert hold, og der lyder både jubelbrøl og mishagsytringer, når der er én, der bliver ramt. Der er høj intensitet og højt lydniveau, men stemningen er god, og hvis der en enkelt gang er optræk til "ballade", lyder der "Hey, tal ordentligt", og så er aktiviteten på sporet igen ... Og når klokken lyder ind, jubles der af dem, der vandt, og der udveksles synspunkter efter følgende skabelon: Vi smadrede jer for hårdt! I dag – i morgen ruller vi jer rundt igen ..." "Yeah right, in your dreams..." Og så er det ellers ind til dansk med Mette med høj puls og en god oplevelse med i rygsækken ..."

For det store flertal er frikvarter vigtige og imødesete åndehuller, men for en gruppe af elever gør det sig gældende, at de ikke oplever meget "frikvarter", når klokken ringer ud. Når frikvarteret – i modsætning til det strukturerede undervisningsrum – opleves som en utryk arena, handler

det i vid ustrækning om, at frikvarteret opleves som en understruktureret arena, hvor fraværet af voksne åbner op for konflikter og mistro (Grube & Østergaard 2013).

Med denne viden i baghovedet valgte en række klubber at igangsætte såkaldte "frikvarterprojekter" med følgende overordnede målsætninger:

- At frikvarter skal opleves som et frikvarter forstået som et trygt rum, hvor man kan lade op til de næste undervisningstimer.
- At eleverne bevæger sig.
- At minimere antallet af konflikter med afsæt i frikvarteret, således at undervisningen kan påbegyndes umiddelbart efter, at frikvarteret er afsluttet.

De konkrete aktiviteter

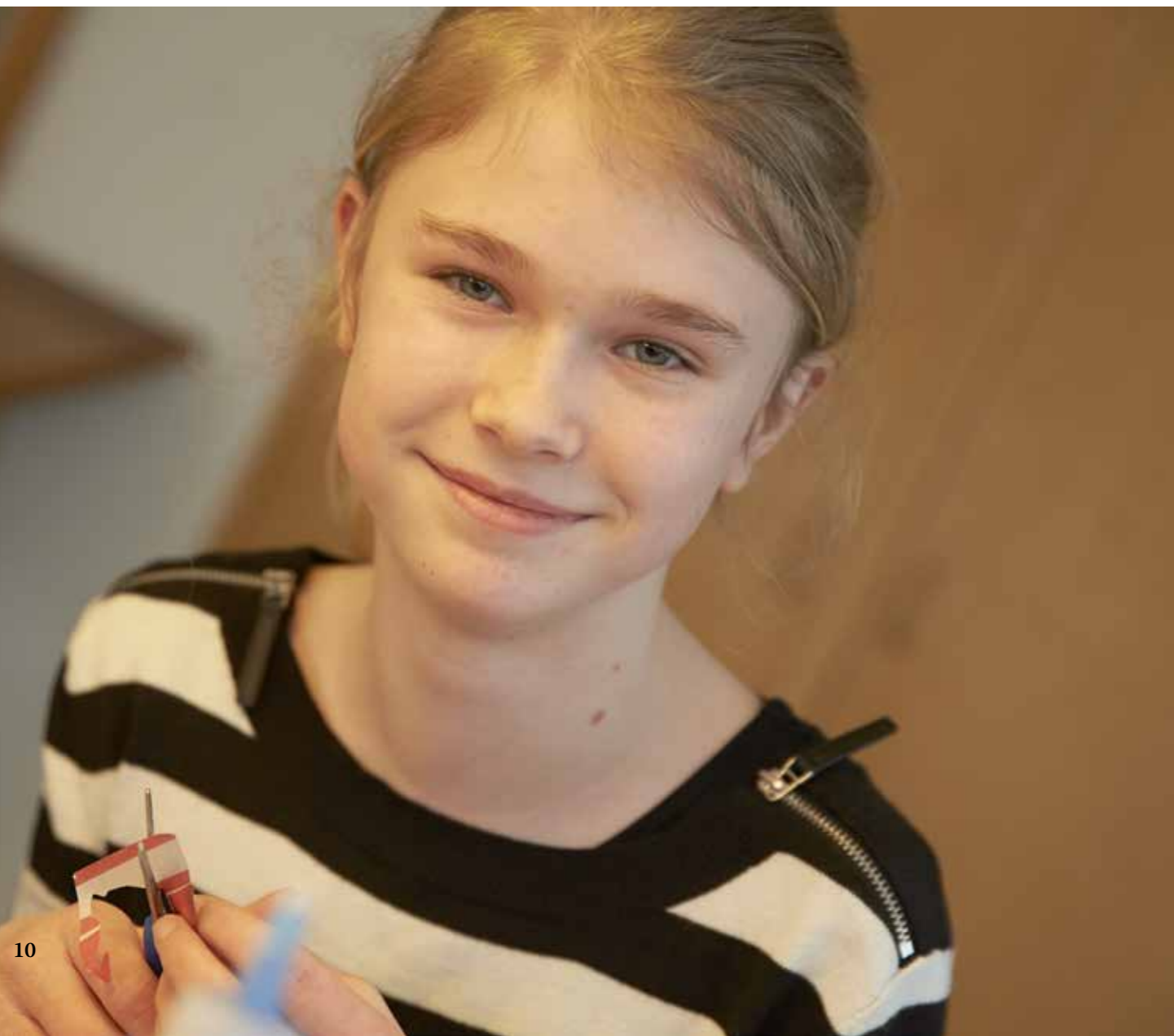
I stedet for blot at gå i gang med at udvikle aktiviteter, som klubmedarbejderne "troede", der var behov for, valgte de at bruge nogle uger på "blot" at observere, hvad der foregår i frikvartererne.

Dette systematiske "pædagogisk-antropologiske feltstudie" betød, at klubmedarbejderne så nogle ting, man som vok-

sen ikke umiddelbart ser, når man træder ind i en skolegård, men det, at de var der over længere tid på det samme tidspunkt på dagen, gjorde det nemmere at spotte dem, der blot skulle "overleve" frikvarteret, afkode de primære årsager til konflikter m.v.

Medarbejdernes observationer afdækkede et behov for "trivselsagenter" i frikvartererne – en funktion de forsøgte at varetage gennem nogle af følgende aktiviteter:

- "Åben hal/gymnastiksal", hvor eleverne på tværs af klasser og køn iværksatte forskellige idrætsaktiviteter med en voksen på sidelinjen.
- "Formiddagscafe"/"Åben cafe" i spisekvarteret med mulighed for at spise frokost, lave mad, lave lektier, hænge ud, snakke med en voksen m.v.
- Kickstarter af aktiviteter – en klubmedarbejder igangsætter en aktivitet, som eleverne så kunne vælge at være en del af.
- Aktiviteter med særligt fokus på "stille piger".
- Opsøgende medarbejder, som ikke havde en opsynsfunktion, men i højere grad fungerede som opsøgende i forhold til elever, der gik alene, hjalp til med at løse konflikter eller stod til rådighed for samtaler med elever, der udtrykte behov for dette .

De må gerne være der noget mere! – Elevernes reaktioner

Eleverne på mellemtrinnet var reelt begejstrede for, at klubmedarbejderne begyndte at være med i frikvartererne – noget disse to drenge er fra 4.kl er gode til at sætte ord på:

"... Det har været en stor hjælp. Man har fået løst konflikter i frikvarteret i stedet for at gemme det til timerne ..."

"... Hvad angår legene, så synes jeg, det har været sjovt ... Hvis man ikke har haft noget at lave, har man altid kunnet gå til en af pædagogerne og snakke eller få sat gang i en leg ..."

"... Vi går hellere hen til pædagogerne i frikvarteret end gårdvagten, fordi vi kender pædagogerne ..."

"... Ja, de måtte gerne være der mere!"
(Elev 4. klasse)

Den store forskel på klubmedarbejderne og gårdvagten er, at det store flertal af elever oplever, at de "kender" klubmedarbejderne bedre, at der ikke er tale om en lærer-elev-relati-on, samt at klubmedarbejderne ikke har en reaktiv "tilsyns-funktion", men en proaktiv trivsels- og aktivitetsfunktion – og faktisk efterspørger eleverne, at klubmedarbejderne ikke blot igangsætter aktiviteter, men at de også selv er med i aktiviteten ligesom i klubben...

Ifølge eleverne betyder klubmedarbejdernes tilstedeværelse i frikvartererne, at der opstår færre konflikter – og når de opstår, så er klubmedarbejderne gode til at håndtere konflikten med det samme, således at den ikke følger med ind i klasselokalet.

"... Vi går hellere hen til pædagogerne i frikvarteret end gårdvagten, fordi vi kender pædagogerne."

"... Ja, de måtte gerne være der mere!"

"Det har været en stor hjælp, at spise-pausen har været overvåget! – Lærernes reaktioner

I lighed med eleverne oplever lærerne også, at klubmedarbejdernes tilstedeværelse har haft en positiv indvirkning på såvel klassens trivsel som undervisningsmiljøet – noget denne lærer sætter ord på:

"... Jeg har haft glæde af, at klubben har deltaget/planlagt to af 4.b's spisepauser om ugen. Det har været rart for mig, at jeg har vidst, at 4.b har haft en/to voksne omkring sig, som

kunne gribe ind med hensyn til konflikter og planlægge deres pauser. Det har været en hjælp, at spisepauserne har været "overvåget", så der ikke har været konflikter i disse pauser, så man som lærer efterfølgende har kunnet gennemføre undervisning, hvilket klassen har haft brug for at opleve – altså at det faglige er i fokus og ikke hele tiden løsning af konflikter ..."
(Dansklærer 4. klasse)

De lærere, som vi har evalueret med, peger reelt meget enslydende på sammenhængen mellem trivsel i frikvartererne og elevernes undervisningsparathed – et godt frikvarter er med til at skabe et godt undervisningsmiljø, fordi fokus ikke er på at få bilagt konflikter, men på at lære noget.

"Det har været en hjælp, at spisepauserne har været "overvåget", så der ikke har været konflikter i disse pauser, så man som lærer efterfølgende har kunnet gennemføre undervisning, hvilket klassen har haft brug for at opleve – altså at det faglige er i fokus og ikke hele tiden løsning af konflikter ..."

Dette kunne man også gøre:

- "Chinese Break" – frikvarter med kampsport, Tai Chi
- Musik – musik i skolegården, kor og mulighed for at benytte klubbens øvelokale.
- Tjek "Kickstarter" på www.interventionsforskning.dk og www.gamebootsers.dk – sites der giver gode råd til, hvordan man får "kickstartet" fysisk aktivitet i frikvarteret.

4.2 "Jeg er blevet bedre til at samarbejde og snakke med andre" – når pædagogen arbejder med trivsel i fællesskabet

"... 5C er på mange måder en god klasse. Det er dog en udfordring, at klassen er meget kønsopdelt, og der er en del klikker, hvilket har betydning for interaktionen i klassen ..." Det var den intro, klubmedarbejderen mødte op i en 5. klasse. Sammen med lærerteamet besluttede klubmedarbejderen at tage fat på problemstillingen.

En blandt flere aktiviteter tog udgangspunkt i en såkaldt "statueleg". Inden aktiviteten drøftede eleverne, hvordan de definerede trivsel, og hvilke konkrete mål de havde omkring trivsel i klassen – og så gik de ellers i gang.

Eleverne blev delt op i to hold. Det ene hold gik uden for døren og fik tildelt et H. C. Andersen-eventyr. De fik 5 min.

til at diskutere de forskellige roller og skulle derefter lave en skulptur, der illustrerede eventyret, og som skulle vises for det andet hold. Derefter skulle det andet hold gætte, hvilket eventyr de forsøgte at vise. Herefter byttede de opgaver.

Med stor opfindsomhed – og mange smil – illustrerede eleverne "hunde med øjne så store som tekopper", ællinger der bliver til svaner, Klods Hans og "pigen med lighteren".

Efterfølgende var eleverne meget positive i forhold til udbyttet af dagen, hvilket kom konkret til udtryk i forbindelse med en evaluering af dagen, hvor de blev bedt om at gøre følgende sætninger færdige:

I dag har jeg lært at ...

Dreng: arbejde sammen.

Pige: samarbejde og lytte til de andre.

Det var nyt for mig at ...

Dreng: at lege den leg.

Pige: have så meget fysisk kontakt

Jeg er blevet bedre til ...

Dreng: lege med piger.

Pige: at samarbejde og snakke med de andre.

Jeg blev overrasket over ...

Dreng: at legen var sjov.

Pige: hvor meget konkurrence, der gik i legen

I forbindelse med overgangen til mellemtrinnet oplever man som lærer tit, at den almene trivsel i klassen kan være noget under pres. Der kan være mange faktorer, der betinger denne udvikling, men helt overordnet handler det ofte om, at eleverne i vid udstrækning begynder at skulle håndtere overgangen fra, at familien er den primære referenceramme til at det nu i højere grad er hvad "vennerne" synes, der er det vigtigste. (Grube & Østergaard 2008).

Temaer og praksisser, der tidligere var helt uproblematisk, bliver pludseligt "vildt pinlige", der anvendes en del energi

på at overveje, hvad venner synes, og reelt skal man lige øve sig lidt i at navigere i en livsfase, hvor vennernes synspunkter pludseligt er det vigtigste. At denne fase ikke er helt enkel at komme igennem, afspejles også meget konkret i det faktum, at et en voksende andel – i forbindelse med overgangen fra indskoling til mellemtrin – angiver at blive mobbet. (Rasmussen & Due 2011)

I forlængelse af denne viden har flere af klubberne meget systematisk sammen med lærerne arbejdet på at forbedre den generelle trivsel i klasserne.

De konkrete aktiviteter:

Der har været anvendt en lang række forskellige aktiviteter i forbindelse med trivselsaktiviteter – øvelser, der har haft fokus på kommunikation og det at kunne rumme forskellighed, samt har indeholdt en masse fysisk kontakt:

- **Vi bygger med Lego:** To børn står ryg mod ryg. Den ene får en figur lavet i legoklodser og skal via ord få den anden til at samle sine klodser, **så de** to figurer er ens. Øvelsen anvendes til at illustrere, hvor svært det kan være for en udenforstående at løse en konflikt, hvis parterne ikke kan sætte de rigtige ord på hændelsen.
- **Vi bygger med mennesker:** Eleverne skulle bygge forskellige figurer ved hjælp af hinanden.
- **Stikbold:** Hver gang man rammer én, skal man sige noget, som den, der er ramt, er god til.
- **Trivsels-barometer: Børnene sætter tal på deres trivsel nu og her.**
- **Styrkebaseret pædagogik:** Med fokus på at børn lærer egne og andres styrker at kende.
- **Forumteater:** Eleverne skal såvel spille som forholde sig til forskellige problemstillinger omkring trivsel, forskellighed m.v.
- **Konfliktmægling:** I forbindelse med alvorlige konflikter i en klasse – og efterfølgende "efterværn", hvor klubmedarbejderen efterfølgende er med i klassens time i en længere periode.
- **Runaway-projekter:** Hvor klubmedarbejdere har arbejdet med en gruppe piger, der jævnligt valgte et forlade skolens område pga. af mistrivsel.

Helt overordnet har såvel elever som lærere oplevet aktiviteterne som såvel ganske underholdende som lærerige, hvilket bl.a. kommer frem af nedenstående udsagn, som er hentet fra hhv. elev- og lærerinterviews efter en række trivselsforløb i tre 4.-5.klasser.

"Det har været rart med selvtillidsøvelser og det at få at vide at man er god til noget – elevernes tilbagemeldinger.

"... Samarbejdslegene har været gode. Der er ikke så mange konflikter i drengegruppen mere. Det har været rart med selvtillidsøvelser og at få at vide, man var god til noget."

"... Tingene er blevet bedre. Man har fået snakket om en masse af de ting, som var problematiske i klassen. Man fik

snakket om, hvordan de andre var, og hvordan man skulle være. Aktiviteterne var rare. Det var rigtigt rart at få at vide, at man var god til nogen ting af de andre."

"... Det føltes rart, at folk sagde hej til hinanden, og man lærte nogen andre at kende, som man normalt ikke snakkede med på den måde. Og Lego-projektet var rigtigt sjovt, fordi man lærte, at det var nemt at misforstå og svært få det til at blive helt rigtigt." (Elever 4-5.klasse)

Interviewene med eleverne indikerer klart, at de er med på at fællesskabet i klassen ikke altid er helt optimalt, og de er meget positive i forhold til tiltag der har til formål at forbedre fællesskabet – og det gør ikke noget at aktiviteterne i sig selv er sjove og "rare".

Det kan måske forekomme en anelse underligt at eleverne omtaler aktiviteterne som "rare", men forklaringen er den enkelte at en del af øvelserne indebar at man sagde "rare" ting til hinanden. Eleverne blev udfordret til anerkende positive egenskaber ved deres kammerater og i en fase af ens liv hvor man kan føle sig "vildt kikset" og alt er "totalt pinligt" er det faktisk meget rart at få at vide at man faktisk er ret OK!

Eleverne tilkendegiver også ret klart at de har oplevet en positiv konsekvens af øvelserne, f.eks. den omstændighed at man har lært nogle andre end dem normalt går sammen at kende, samt at de har oplevet at klassefællesskabet er blevet og at der er blevet færre konflikter. Interviewene indikerer dog også at hvis ikke er et løbende fokus på at trivsel, så "popper" nogle af de gamle adfærdsmønstre op igen.

"... Og Lego-projektet var rigtigt sjovt, fordi man lærte at det var nemt at misforstå og svært få det til at blive helt rigtigt."

Det er værdifuldt at I kan supplere med den pædagogiske vinkel i skoletiden – lærerperspektivet

Lærerne er også positive, når de skal evaluere forløbet – noget, disse to lærere sætter ord på:

"... Det har været et rigtigt godt forløb at have jer med i at øve «sociale færdigheder» med drengene. I oplever nogle andre sider af børnene i klubben, og det er meget værdifuldt at I kan supplere med den pædagogiske vinkel i skoletiden. Børnene får en fornemmelse af, at de voksne omkring dem holder godt øje med dem, hvilket giver ro og trykthed ..."

"... Vi har fået meget ud af pædagogernes tilstedeværelse. Det har gjort det muligt at arbejde med drengene og pigerne hver for sig og sætte gang i trivselsfremmende aktiviteter i de to grupper ..."

"... Klassen har fået sjove aktiviteter ud af det og har haft mulighed for at lave ting med klassekammeraterne, som de normalt ikke har. Specielt har jeg oplevet det som meget givende at have en pædagog med i arbejdet med pigegruppen i 4.b. Hun har (og er stadig) en rigtig dygtig og kompetent sparringspartner. Hendes indsigt og relation til pigerne og deres samspil har været altafgørende ..." (Lærere 4-5. klasse)

Udover at lærerne konkret har oplevet, at aktiviteterne har medvirket til at øge trivslen i klassen, er det også deres oplevelse, at klubmedarbejderne kommer ind med en faglighed omkring f.eks. spillet i grupper, som reelt opleves som vigtig viden i forhold til at forstå, hvad der på spil. Og reelt er lærerne gode til at sætte ord på, at de oplever det som særdeles positivt, at de i samarbejde med pædagogen kan få et mere flerdimensionelt perspektiv på den enkelte elev.

"Specielt har jeg oplevet det som meget givende at have en pædagog med i arbejdet med pigegruppen i 4.b. Hun har (og er stadig) en rigtig dygtig og kompetent sparringspartner. Hendes indsigt og relation til pigerne og deres samspil har været altafgørende."

Det kunne man også gøre:

- Præventive AKT-forløb i henholdsvis drenge- og pige-grupper.
- "Det er svært at mobbe med mad i munden" – aktiviteter, hvor elever laver mad og spiser sammen.
- Forløb i forbindelse med, at elever oplever alvorlig sygdom eller sygdom i den nærmeste familie.
- "Mentor-forløb", hvor en elev over længere tid indgår i en mentor-relation til en mentee med henblik på integration i et klassefællesskab.
- Systematiske trivselsundersøgelser – www.klassetrivsel.dk
- Systematiske brobygningsaktiviteter i overgangen fra indskoling til mellemtrin og fra mellemtrin til udskoling.

4.3 "... Jeg troede vi skulle have dobbelt-skældud" – når pædagogen er i klassen

"... Der er en del støj i klassen, der er musik, og eleverne bevæger sig rundt i klaselokalet. Størstedelen af eleverne ar-

bejder koncentreret med matematikopgaverne, men et par drenge har ret svært ved at koncentrere sig. De bruger det meste af tiden på at se klip på YouTube og forstyrre deres klassekammerater, hvilket i nogen grad lykkes. Pædagogen sætter hos dem og fortæller, at han ikke selv er specielt god til matematik, og beder eleverne vise ham, hvordan de løser opgaverne. Opgaven bliver "vendt om", og med stor energi går drengene i gang med at vise, hvordan opgaverne løses, og stille og roligt lykkes det dem at få arbejdet sig igennem opgaverne.

Senere i timen er der en pige, der i forbindelse med at en af hendes klassekammerater viser hende et filmklip, bliver ked af det og forlader klassen. Et par af de andre piger følger med hende, og kommer lidt senere ind og henter pædagogen. Pædagogen, som kender pigen fra klubben, får en lang

snak med pigen, der fortæller, at hun var blevet ked af det, fordi filmklippet havde mindet hende om nogle ting, der skete hjemme i hendes familie. De får ringet til pigens mor, aftaler at snakke videre i klubben, og pigen går ind og bliver en del af undervisningen igen ..."

Der kan ske meget i en ganske almindelig skoletime. Konflikter, elever der bliver kede af det, "uforudsete hændelser" der gør, at eleverne med "særlige behov" oplever, at filmen knækker, elever der forstyrrer undervisningen, fordi de har svært ved at koncentrere sig eller har brug for hjælp.

Det var nogle af de problematikker, som var afsæt for et par projekter, hvor pædagogen sad med i undervisningen. Tanken var som sådan ikke, at de skulle være med til at undervise, men mere at de skulle hjælpe de elever, der havde

svært ved at fungere i fællesskabet, samt medvirke til at få løst nogle af de ”ad hoc-udfordringer”, der løbende kan opstå i en time, og som gør at læreren – i stedet for at under vise – skal bruge tid på at løse konflikter, hjælpe elever der er kedede af det osv.

De konkrete aktiviteter:

- **Lyt, se og lær:** Forløb hvor pædagogen følger klassen igennem nogle lektioner, får et større kendskab til at ”spillet” i klassefællesskabet og arbejder med den eller de elever, der har svært ved at fungere i fællesskabet – forstået på den måde, at de helt trækker sig ud eller at de forstyrrer de andre.
- **Inklusion i praksis:** Pædagogen arbejder meget konkret med at hjælpe elever med særlige behov i forhold til at håndtere de situationer, hvor de oplever, at fællesskabet i klassen bliver ”for meget”, giver dem redskaber til hvad de kan gøre, når de bliver en del af en konflikt m.v.
- **”Vi løber og lærer”:** Pædagogen har arbejdet med en gruppe af børn, som i højere grad har brug for at lære gennem bevægelse, aktiviteter, klip fra YouTube, der illustrerer begivenheder eller problematikker m.v.

”Vi er vant til, at læreren råber mere af os” – elevernes perspektiver på pædagogen i klassen

Eleverne oplever det som positivt, at der er flere voksne i timen – noget disse elever i 4-5-klasse får sat nogle ord på:

”... Det har været rart, at der har været pædagoger i klassen, så der er mere tid til én.

Det hjælper, når der er pædagoger i klassen, vi larmer mindre, og så er det rart at få løst konflikterne, når de er der, i stedet for at de bare kører videre hele dagen ...”

”... Det har været meget dejligt. Man får hurtigere hjælp, og der er kommet mere ro i klassen. Det har hjulpet rigtig meget, at der er en voksen fra klubben. Der er mere styr på tingene ...”

”... Niels har været der i klassen, og han er rigtig streng. Det er rigtig godt, han er der, selvom han er streng. Når han ikke er der, er der timer, der går helt galt. Det er rart, at der kommer lidt mere ro på klassen, når han er der ...”

”... Og når der er andre voksne, så råber læreren heller ikke så meget efter os ...”

(Elever 4-5. klasse)

Eleverne har svært ved at se tingene i et ”lærerperspektiv”, hvor man både skal undervise, skabe ro, hjælpe dem der hænger osv. – og derfor kom de også i nogen grad til at ”skamrose” pædagogerne lidt på bekostning af lærerne, men samtidig siger de noget vigtigt omkring det at havde to kompetente voksne i klassen:

- De oplever, at der er mere ro – og eleverne efterspørger i vid udstrækning ro i klasserummet
- Der er færre konflikter, og dem, der er, bliver hurtigere løst
- Den enkelte oplever hurtigere at blive hjulpet
- Kommunikationen lærer-elev er blevet bedre

Set fra et elevperspektiv har det betydet et markant løft i forhold til såvel niveauet for såvel undervisning som trivsel i klassen, at der er en ”kendt” pædagog med i klassen – og den ekstra voksne i klassen betyder faktisk også, at de ser mere positivt på læreren, som nu kan bruge det meste af sin tid på det, han/hun er bedst til – nemlig at undervise.

Eleverne er også meget åbne overfor, at klubmedarbejderne underviser – eller som en elev i 4.klasse udtrykker det:

”... De kunne måske godt hjælpe i de timer, hvor pædagogerne vidste noget om tingene.”

”Det hjælper, når der er pædagoger i klassen, vi larmer mindre, og så er det rart at få løst konflikterne, når de er der, i stedet for at de bare kører videre hele dagen!”

”... Jeg få mere tid til den enkelte elev” – et lærer perspektiv

Lærerne oplever også, at en klubmedarbejder i klassen medvirker til at skabe bedre rammer omkring undervisningen – noget denne lærer sætter ord på:

”... Jeg har fået mere tid til den enkelte elev. Jeg har haft mulighed for at have halvdelen af klassen og kunne fordybe dem i emnet... Undervejs har der været timer, som vi har haft sammen, hvor det er pædagogerne, der har stået for aktiviteterne – aktiviteter som jeg ikke havde i mit repertoire, men som jeg bestemt så en styrke i...” (Dansklærer 5. klasse)

Læreren har det naturlige ansvar for undervisningen, men hvis pædagogerne har særlige kompetencer indenfor et felt, giver det god mening at inddrage ham eller hende – middelalder-reinactoren i historietimen, tømmere i sløjd, musikeren i musik osv. På trods af ”fagkampe” m.v. har såvel lærere og pædagoger primært fokus på, at det vigtigste er, at eleverne lærer mest muligt!

”... Jeg har fået mere tid til den enkelte elev.”

Det kunne man også gøre:

- Samarbejde omkring emneuger/længerevarende tema-tiserede aktiviteter – f.eks. musical- og teaterprojekter, hvor kostumer sys under instruktion af klubbens kreamedarbejdere og tekst/musik skrives og øves sammen med musikmedarbejderen.
- Klubmedarbejderen som ”læringsagent” med specielt fokus på at introducere nye læringsstile og –rum – f.eks. ved at skifte location til klubben, håndværken eller det loklae supermarked, introducere undervisningstemaer ved hjælp af klip fra YouTube m.v.
- Klubmedarbejde underviser i valgfag hvor de besidder særlige kompetencer – billedkunst, drama, musik m.v.
- Skifte location og tage eleverne med i klubben – f.eks. i håndværk og design, musik m.v.
- ”Motivationskonsulenter” – Fire ud af ti elever er trætte ud af gå i skole – primært fordi de har svært ved at se ”meningen”(Sørensen 2013). Klubmedarbejdere kan arbejde med at etablere ”bro” mellem klasserummet og aktiviteter der er med til at perspektivere undervisningen og sætte den ind i ”meningsgivende” sammenhænge..

4.4 Når ordet ”afholdende” får ny betydning

– Perspektiver på det fremadrettede samarbejde mellem skole og klub

I forsøget på at blive klogere på, hvilke udfordringer man som klub skal være opmærksom på i samarbejdet mellem skole og klub, interviewede vi ledere og medarbejdere i et par af de klubber, som gennem en årrække opbygget ”funktionelle erfaringer” omkring samarbejdet klub-skole – samtaler, som pegede på en række udfordringer, men som også indikerer nogle af de mangle muligheder, der ligger i at samarbejde.

Det starter med ledelse

Nye kulturer skabes såvel oppe- som nedefra – oppefra sker det gennem etablering af overordnede rammer, nedefra gennem fælles erfaringer. Erfaringen fra samarbejdet med skolerne er, at det ofte går noget lettere, når rammerne på forhånd er på plads:

(1)”... Men alt det her begynder med ledelse, som jeg ser det. Det handler om, at skoleleder og fritidscenterleder får etableret et samarbejde og får skabt nogle rammer...”

(2)”... Ja, og så er det vigtigt med en forventningsafstemning. Der, hvor det går galt med samarbejdet, er der, hvor der ikke er blevet forventningsafstemt. Det skal være helt klart og tydeligt, hvad man skal have ud af samarbejdet, hvad der er målsætningen – inden man går i gang.”

(1)”... Lederne skal virkelig træde foran i det der samarbejdsfelt. Skolelederne skal vise, at de vil fritidscentrene, og fritidscentrene skal vise, at de vil skolen – ellers bliver det bare rigtig rigtig tungt, at få medarbejderne til at gå foran...”

Når man som pædagog agerer i en skolesammenhæng, skal man i nogle tilfælde lære at navigere i en ny kultur – og

det tager tid. Læringen fra projekterne er dog, at processen er langt mindre kompliceret der, hvor der på forhånd er lavet nogle præcise aftaler omkring klubmedarbejdernes arbejdsopgaver, de konkrete målsætninger, og hvordan der evalueres. Som disse to medarbejdereudtrykker det:

(1): ”... Når der er styr alt det overordnede, så er det meget lettere at få samarbejdet til at fungere i praksis i hverdagen. Lærerne ved, hvorfor vi er der – og det gør vi også selv ...”

(2)”... Og det er også meget nemmere for lærerne at bruge os, hvis det på forhånd på ledelsesniveau er aftalt, hvad vi skal ... De yngre lærere har egentlig været gode til at trække os ind i undervisningen, men for nogle af de lidt ældre føles det lidt som om, at de oplever, at de kaster håndklædet i ringen, hvis de f.eks. beder os om at hjælpe med at arbejde med trivsel ... Det vil gøre det meget lettere, hvis det allerede på forhånd var aftalt, at den del tog vi os af som pædagoger ...”

Ting tager tid ”... og dem man spiser med, arbejder man ofte også bedre sammen med”

De klubber, der oplever, at de gennem noget tid har haft et godt samarbejde med skolen, fortæller samstemmende, at det ikke er noget, man kan klare på to møder og et strategiseminar. Det tager tid at opbygge fælles kulturer, der hviler på, at man gennem en fælles historie opbygger en gensidig tillid til hinandens faglighed – noget disse medarbejdere sætter ord på:

(1) ”... Det har jo taget en fire-fem år – og mange fælles projekter – at nå så langt. Og så skal man ikke undervurdere betydningen af, at man laver nogle sociale arrangementer, hvor man kommer lidt tættere på hinanden ...”

(2) ”... Jeg har f.eks. nogle gange valgt at invitere hele teamet hjem og spise. Et møde, hvor vi spiste, snakkede fagligt, men også om alt muligt at andet, og pludselig var der gået seks timers tid eller noget ... Det er ikke sikkert, at det er den rigtige måde at gøre det på for alle, men det var en måde, der fungerede lige der – fordi vi ikke kendte hinanden så godt ... Det hele bliver lidt mere uformelt, og der kommer tit nogle ting op, når rammerne er lidt anderledes, så tør man måske sige nogle andre ting og gøre lidt nogle andre ting. Og så er der nogle ting, der nemmere falder på plads, næste gang man mødes til et rigtig møde ...”

Der er en udbredt forståelse for, at ting tager tid, og at det for begge parter kræver en vis tilvænning at arbejde sammen. Vi har ofte hørt udsagnet ”det havde måske nok været bedre, hvis vi ikke var blevet tvunget til at arbejde sammen”, men der kommer også en forståelse for, at sådan er situationen ikke, og nu handler det bare om at komme i gang og få nogle ting til at lykkes.

En vigtig pointe i forhold til denne proces er måske at pege på vigtigheden af, at få skabt nogle fælles ”arenaer” – dels formelle i form af teammøder, pædagogiske dage mv., dels mere

uformelle, hvor man i nogle andre rammer kan få brudt de etablerede kulturer op, få aflivet de værste fordomme og måske så småt gå i gang med at udvikle nogle nye.

Realistiske forventninger er vigtige – og husk ydmygheden!

Ind i en omstillingsproces kan man ikke umiddelbart forvente at blive omfavnet af andre faggrupper, der selv er under pres i forhold til at definere sin egen rolle. Baseret på erfaringer fra flere års samarbejde udtaler disse pædagoger:

(1) "... Det er helt sikkert, at man ikke skal gå ind i det her og så tro, at man kan få alt, hvad man peger på, og at man kan få det fuldstændig, som man vil fra første dag. Det kommer til at tage lang tid, så det er vigtigt at være realistisk ... En vigtig del af denne proces handler om at levere gode produkter, løbende at vise hvad man kan og undlade at melde sig til noget, hvis vi ikke tænker: Det er her lyder sgu fornuftigt!"

(2) "... Og kom velforberedt. Og lad være med at komme for arrogant og for smart og rode dig ud i noget, som du ikke ved noget om. Ydmyghed og indsigt omkring såvel ens faglige kompetencer som begrænsninger klæder helt klart begge parter i denne situation."

Realisme er en hel central ting, hvis denne proces skal gå rimeligt gnidningsfrit. Realisme i forhold til de faglige muligheder og begrænsninger, der er i samarbejdet, de mulige spændinger mellem to faggrupper, der "kæmper" om det samme marked, samt hvilke forventninger man kan have til hinanden i en presset hverdag, hvor samarbejdet mellem skole, klub og pædagoger ikke er den eneste dagsorden. Når der gensidigt ikke bliver svaret på en mail, behøver det jo ikke altid kun handle om ond vilje – det kunne måske blot handle om, at begge faggrupper skal holde mange bolde i luften hver eneste dag.

Det er vigtigt, at samarbejdet giver mening!

Et gennemgående udsagn i samtalerne med pædagogerne omkring samarbejdet med lærerne er, at det skal give mening – forstået sådan, at man ikke blot ønsker at "udfylde huller", varetage en vikarfunktion, gå til hånde osv. Når man spørger mere ind til, hvad der menes med mening, så handler det primært om, at man ønsker at opleve, at ens faglighed kommer i spil, og at der er fokus på det fælles projekt, det er, at børn og unge skal opleve det som en god, spændende og udfordrende oplevelse at gå skole. Når disse kriterier er opfyldt, er det – som en pædagog ret rammende sætter ord på: "... lidt nemmere at sluge kamelerne..." – forstået sådan, at det så er helt uproblematisk at hjælpe til at i en presset situation.

Stik en finger jorden

Det er vigtigt, at man som pædagog ikke bliver for religiøs – at man ikke tror, at man kender behovet i en specifik situation. Nogle af "klub-skole-udviklingsprojekterne" blev udtænkt til et personalemøde – og gav i denne kontekst god

mening, men måtte reelt gentænkes i mødet med virkeligheden. En vigtig læring af projekterne er derfor, at det giver god mening lige at stikke en finger i jorden – børn er forskellige, lærere er forskellige og klasser er forskellige – og der giver det god mening at bruge tid på at afdække behovene – eller som denne pædagog udtrykker det:

"... Det er vigtigt at sætte sig ned og lytte, finde ud af, hvad de har brug for? Stille spørgsmålet: Det kunne være interessant at høre om, hvad der er brug for i jeres undervisningssituation, således at det vi gør, tager afsæt i deres behov! Så kan det være, at de siger, at de har brug for ro i klassen og at de ikke skal bruge så meget tid på urolige elementer. Og så er det her, at vi siger: Jamen, det kan vi faktisk godt hjælpe til med. Vi kan arbejde understøttende, ligge en hånd på skulderen, hvis der er én, der sidder og forstyrrer eller tage elever ud af klasse..."

Udtrykt lidt anderledes kan man sige, at en konstruktiv tilgang til samarbejdet kunne være at se og lytte sig til et behov – og så møde dette behov således, at det gør en forskel for såvel elever som lærere. I lighed med andre er lærere også trætte af ord, men de har stor respekt for, at nogen i praksis viser, at de qua deres faglighed kan gøre en forskel i en klasse.

Vær både deltagende og afholdende

Samarbejdet med skolen kan tage mange former – Klubben kan være med i projekter, der har sin primære forankring på skolen, deltage i besluttede samarbejdsprojekter eller klubben kan tage ansvar for aktiviteter, der er også er rettet mod skolen – eller som disse pædagoger udtrykker det:

(1) "... Man kan vælge at være deltagende, eller man kan vælge at være afholdende. Hvis man er deltagende, er man med i et projekt, hvor man planlægger sammen med lærerne på lige fod. Men man også gå ind og være afholdende: Det er os, der er ansvarlige for, at det bliver afholdt, det er os, der bliver ansvarlige for dagsordenen. Så vi står med noget ansvar, og det er vigtigt, at man som klub rent faktisk formår at tage noget ansvar på sine skuldre."

(2): "... Man skal ikke være bange for at kaste sig ud i det. Man skal bare gå til opgaven med respekt og ydmyghed. Og vores erfaring er jo, at lærerne faktisk er glade for, hvis vi byder ind med noget..."

Det er vigtigt, at klubberne er sensitive i forhold til at agere i en skolekultur, som man måske ikke er helt fortrolig med, men efter en periode, hvor man har "lyttet" med øjne og ører, er det også vigtigt, at man giver bud på mulige samarbejdsprojekter. Hvis projekterne er forankret i en solid faglighed, er det nemlig reelt sjældent, at ideerne blive fejlet af bordet.

Vi vil gerne vise hvad vi kan – råd til skolelederen

Hvilke gode råd har klubberne til skolelederne? Reelt er øn-

skelisten faktisk ikke så lang – og ønskerne kredser i vid udstrækning omkring lidt fluffy begreber som "åbenhed" og, "modet til at tænke ud af boksen" – eller som det udtrykkes af disse pædagoger, da vi beder dem om at give skolelederne nogle gode råd med på vejen:

(1): "Jeg håber, de er åbne overfor, hvilke ressourcer vi egentlig har ...!"

(2): "... Og at de tør tænke noget mere kreativt og ikke så meget fag-fagligt. Der er selvfølgelig en masse praktiske ting, der skal afklares omkring timer osv. – men jeg håber ikke, at det hele drukner i formalia og struktur, men at lederne også har mod på at sætte udviklingsdagsorden, hvor der bliver tænkt pædagogik..."

(1) "... Altså, alt er åbent lige nu, alt er til forhandling, og alt er i spil, og det tror jeg, at man både som klub og som skoleleder skal gribe. Man skal have nogle åbne dagsordener og ikke bare bestemte faggruppespecifikke dagsordener – altså virkelig have modet til at tænke ud af boksen ..."

Det begynder med ledelse – ledelsen skaber rammer, som lærere og klubmedarbejdere kan udfylde.

Husk præcise målsætninger med samarbejdet!

Det tager tid at udvikle en ny kultur!

Klubben skal deltage i projekter, der har sit udspring i skolen – og selv tage initiativer til aktiviteter!

Dem man spiser og griner med, samarbejder man også bedre med – husk også at lave noget sjovt sammen!

5. Så er den gal igen ... perspektiverende outro

Der er sket meget, siden klubprojektet primært handlede om at holde de unge væk fra de "usunde fritidsinteresser" på gadehjørnet, De pædagogiske strømninger og dagsordener har ændret sig, og det samme gør sig gældende i forhold til de forventninger og krav, som såvel medlemmer, forældre og politikere har til klubarbejdet.

Den gode nyhed er, at fritids- og ungdomsklubberne i vid udstrækning løbende har formået at omstille sig i forhold til at kunne håndtere nye samfundsmæssige udfordringer, hvilket dog heller ikke bør komme som den store overraskelse. Det, at man til dagligt arbejder med børn og unge, hvor der ofte sker noget uforudset, er vel reelt den bedste træning i den omstillingsparathed, som udgør en hel central kompetence i det klubpædagogiske arbejde.

Det er denne evne til omstilling, som nu for alvor skal aktiveres – ikke blot i det konkrete møde med børn og unge – men i forhold til en række helt centrale udfordringer, som for alvor sætter klubberne under pres:

- Børne- og ungdomslivet udfoldes i stadig stigende grad i det virtuelle rum, hvilket betyder, at de børn og unge, der tidligere hang på gadehjørnet, nu "hænger" foran forskellige skærme, som i stadig mindre grad er placeret i klubbens computerrum.
- Det at børne- og ungdomslivet i stadig stigende grad udfoldes i et tilgængeligt virtuelt rum medfører radikale forandringer i forhold til børns og unges måder at være sammen på, og hvordan man som voksen interagerer med børn og unge som på nogle områder optræder mere kompetent end én selv. Disse forandringer kræver, at man som klubber forsøger at genbeskrive klubprojektet, så det giver mening ind i en tid, hvor såvel arenaer som relationer til såvel jævnaldrende som voksne er i opbrud.
- Skolereformen og den længere skoledag, som presser specielt fritidsklubberne på deres "primetime" i tidsrummet 13-16 betyder samtidig, at en del af klubmedarbejderne skal ind i skolen, hvor der skal ageres med afsæt i nogle andre præmisser end i klubben. Hvor klubben i vid udstrækning har været et frirum, hvor børn og unge har kunne gøre det, de har lyst til, handler hele skoledagen om undervisning – der er fokus på læring og "pligt". Den aktivitet, der i klubben tidligere handlede om at have det sjovt, bevægelse, gode fælles oplevelser, har nu fokus på at understøtte projektet med at lære. Her til kommer, at klubmedarbejderen skal finde sig selv i en funktion, hvor de kan supplere læreren og varetage understøttende undervisning.

Sat på spidsen kan man udtrykke det sådan, at der hvor klubarbejdet tidligere i vid udstrækning var forankret i et samvær omkring en fælles aktivitet i nogle konkrete fysiske rammer, er der sket en udvikling hen i retning af, at det pædagogiske arbejde finder sted på nogle andre arenaer. Klubarbejdet bliver således stadig mere matrikel- og grænseløst, og

det er i mødet med denne virkelighed, at klubberne får stærkt brug for deres "genetiske" evne til omstillingsparathed.

Det har reelt været opmuntrende at opleve, hvordan klubberne – efter lidt forståelig tøven og nogle praktiske udfordringer i form af en lockout – har kastet sig ud i projektet med at selv at være med til at skrive en dagsorden i stedet for "blot" at lade sig diktere af andres dagsorden.

Endnu mere opmuntrende har det været:

- At tale med såvel elever som lærere, som reelt samstemmende udtrykker, at det har været en god oplevelse at have pædagoger i skolegården, i klasserummet, med på kolonier – og hvor I ellers har været.
- At tale med klubmedarbejdere, der peger på, at på trods af de begyndervanske-ligheder, der altid vil være i forbindelse med store organisationsændringer og kulturer, der skal fungere sammen, så har det grundlæggende været en god og fagligt udfordrende erfaring at arbejde på skolen.

Håbet er, at denne rapport i nogen grad kan medvirke til at inspirere den proces yderligere, således at klubberne også i fremtiden er centrale/vigtige aktører, når det gælder om at gøre børn og unge "så dygtige de kan blive", når de gælder såvel de faglige udfordringer i skolen, som alle de andre udfordringer, livet byder på!

Hvis man skal kunne varetage denne funktion, er det vigtigt, at såvel den enkelte pædagog som klub ikke tilpasser sig den aktuelle dagsorden, men med afsæt i en solid faglig tradition vælger at holde fast i, at de faglige kompetencer skal ses i et nært samspil med såvel de personlige som sociale kompetencer, og hvor fokus ikke er undervisning, men "læring og livsmestring.

Det er så samtidig også vigtigt, at man kontinuerligt arbejder med at nytolke sin faglige tradition, således at den ikke blot lader sig udfordre og forme af skolereformen, men også af den omstændighed, at børne- og ungdomslivet aktuelt leves på nogle helt andre præmisser end for blot nogle få år siden.

Børn og unge har stadigvæk brug for at blive udfordret af "nysgerrige, fagligt dygtige voksne, som ikke "har noget på dem", og derfor har klubben som arbejdsform også en fremtid i Gentofte Kommune, men måske i en lidt anderledes form, end det vi kender den i dag.

En væsentlig del af den nye virkelighed, som klubpædagogerne fremover skal udfolde deres praksis i bliver et intensiveret samarbejde med folkeskolerne. I Gentofte Kommune har kommunalbestyrelsen besluttet at klubberne ressourcemæssigt skal bidrage til at gøre en forlængelse af elevernes skoledag mulig.

Hvordan samarbejdet mellem klub og skole konkret realiseres er i høj grad op til de enkelte klubber og skoler. Denne rapport er bl.a. tænkt som inspirationskilde til denne fortløbende proces.

Oversigt over gennemførte klubprojekter

Rapporten er udarbejdet på baggrund af nedenstående projekter gennemført i samarbejde mellem klubber og skoler i Gentofte Kommune i efteråret 2013.

Charlottenlund Fritidscenter

Pædagogen i klassen” – projekt med fokus på at afdække pædagogens muligheder for at inkludere enkeltelever i klassefællesskabet, AKT-aktiviteter med hele klasser.

Hellerup Fritidscenter

”Matrikelløs skole”

Gentofte Fritidscenter

”Åben hal” og ”Formiddagscafe” i firkvatererne.

Jægersborg Fritidscenter

”Trivselsagenter” i frikvarteret, AKT-aktiviteter i 4-5.klasse,

Ordrup Fritidscenter

Inklusionsprojekter med elever med ”særlige behov”

Skovgården

Uddannelse af elevmæglere, AKT-aktiviteter

Skovshoved Fritidscenter

Mentorprojekt

Vognfjederen

Kønsopdelte trivselsaktiviteter, AKT-aktiviteter

Vangede Fritidscenter

Konfliktmægling og trivselsaktiviteter i klassen.

Litteratur

Grube, Kirsten & Østergaard, Søren:

- (2008): *Betweenagere*, Forlaget Ungdomsanalyse.nu

- (2013): *Børneliv 2.0*, Forlaget Ungdomsanalyse.nu

Rasmussen, M & Due, Pernille (2011): *Skolebørnsundersøgelsen 2010*, Statens Institut for Folkesundhed

Sørensen, Niels Ulrik m.fl. (2013): *Unge motivation og læring*, Hans Reitzelz Forlag

Troelsen, Jens(red.) (2014): *Space – rum til fysisk aktivitet. Samlet evaluering af en helhedsorienteret, forebyggende indsats for børn og unge*, Center for Interventionsforskning, SDU.

Center for Ungdomsstudier

